

oeroude culturen. Aan deze steencirkels worden werkingen toegeschreven, die invloed hebben op de groeikrachten. Met die kennis is er op Lembas een hedendaagse steencirkel ingewijd, midden tussen de kippen. Welk effect dat heeft? Paul: "Dat is nog niet te zeggen." en, lachend: "Sinds het eerste mislukte oogstjaar is het jaar op jaar beter gegaan. Dus?"

Sociale vormen:

Kapitaalneutralisatie, CSA

Toen destijds het land voor Lembas werd aangekocht, is tegelijkertijd de Aberdeen Land Trust opgericht. Deze stichting is eigenaar van de grond en heeft als doel om het land aan speculatieve grondhandel te onttrekken en de bestemming voor biologisch-dynamische landbouw te garanderen. Bij afnemers is geld geworven voor de aankoop. Paul en Freya betalen pacht. Deze vorm kennen wij in Nederland ook: Stichting Grondbeheer, die zich inzet voor zogenaamde "kapitaalneutralisatie". De Aberdeen Land Trust presenteert zich als CSA (Community Supported Agriculture), zoals wij de Pergola Associaties kennen. Inderdaad is er een actieve kring consumenten, die wekelijks hun bd-levensmid-

delen op het bedrijf komen kopen. Opmerkelijk letterlijk is de Schotse variant van het groenteabonnement. Dit bevat iedere week hetzelfde: aardappels, uien, wortelen. Misschien is dit niet zo vreemd als het lijkt, omdat variatie in groenten in Schotland van nature beperkt is.

EKO-dorp

Paul en Freya wonen met hun vier kinderen in een Schots unicum. Hun woonhuis is ontworpen om zoveel mogelijk energie te sparen, - niet onbelangrijk in een land, waar de lange winters hoge stookkosten met zich meebrengen. Voor Schotse begrippen is de bouwstijl licht en kleurrijk. Dit novum werd door de Schotse pers met grote artikelen binnengehaald.

Paul en Freya zijn er trots op en willen er graag verder mee. De plannen voor een EKO-dorp liggen op de plank. Daarin wordt nauw samengewerkt met de Findhorn-community, die in de jaren zestig bekend werd, omdat op een onvruchtbaar stuk land succesvol groente werd gekweekt dankzij bewust contact met natuurwezens. ■

Nieuwe Spijswetten

Over voedsel en verantwoordelijkheid

Jan Diek van Mansvelt

Met dit boekje maakt Louise Fresco wat mij betreft een 'grote sprong voorwaarts'. Ik kende haar tot nog toe enerzijds als enthousiaste landbouw onderzoeker, recht-toe-recht-aan favoriet van de agrochemie, en daarnaast als schrijfster van literair werk. In dit boekje spreekt zij hoofd en hart nu op een heel nieuwe manier aan, zodat ze elkaar nu echt kunnen raken. De dimensies van sociale verantwoordelijkheid en cultureel respect weet zij op een originele manier met die van landgebruik en landbouwkundige productie samen te brengen.

Als motto van haar boek citeert ze Khalil Gibran: 'De aarde schenkt aan jou haar vruchten, en je zult geen gebrek lijden als je weet hoe je je handen moet vullen. In de uitwisseling van de gaven van de aarde zul

je overvloed vinden en bevredigd worden. Maar tenzij die uitwisseling in liefde en rechtvaardigheid plaatsvindt, zal zij slechts leiden tot hebzucht voor sommigen en honger voor anderen.'

Op de eerste bladzijde (pag. 9) van het openingshoofdstuk 'Eten, weten en geweten' staat nogmaals een citaat van deze spirituele leraar: 'Als een man brood bakt met onverschilligheid, bakt hij een bitter brood, dat slechts de helft van zijn honger stillt.'

In dit hoofdstuk beschrijft ze hoe zij in haar periode als assistent directeur-generaal van de FAO, de voedsel- en landbouworganisatie van de Verenigde Naties, haar zicht op voeding verdiepte. Nu niet als

onderzoeker maar als culinair bewustwordende consument.

In het tweede hoofdstuk 'Vier Stemmen' laat ze een oude olijfboer uit Umbrië aan het woord, een Kinshasaanse marktvrouw, een Indiase onderzoeker die nu in Amerika leeft en een parttime kleuterleidster uit ons land over de plaats die voedsel in hun leven inneemt.

Het derde hoofdstuk gaat over 'Schaduwdenkers' en 'Lichtzoekers'. Met schaduwdenkers, haar naam voor doemdenkers, bedoelt ze enerzijds de mensen die duidelijk zien dat de technische verworvenheden van de moderne voedingsproductie negatief doorslaan:

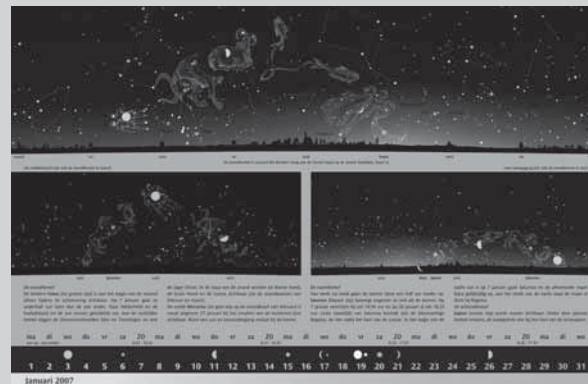
- de werkzaamheid van de pesticiden neemt af door resistentie bij de plagen en de milieuvuiling door pesticidengebruik neemt dramatische vormen aan (milieuvuiling en afnemende biodiversiteit).
- de snelle opbrengstverhoging door chemische landbouw leidt tot bodemerosie, verlaging van de grondwaterstand, verzilting en woestijnvorming.

Een hele andere groep is die van de lichtzoekers. Hier

verwijst Fresco naar 'De Celestijnse belofte' als voorbeeld van een ontwikkelingsweg die ons een weg laat vinden in een wereld die een en al 'hemelse' belofte en voorzienigheid is. In dit bd-tijdschrift is het wel aardig te veronderstellen dat de Eko-filosofie vooral bij de schaduwdenkers aansluit (geen gif) terwijl de lichtzoekers, die zich op de toegevoegde waarden richten, eerder voor de zich vernieuwende BD gaan.

Tegen het einde van dit hoofdstuk vraagt Fresco zich af of de wetenschap, die de enorme landbouwkundige successen van de afgelopen vijftig jaar heeft bewerkstelligd, ook in staat is om de veranderingen te inspireren en vorm te geven die voor de komende vijftig jaar noodzakelijk zijn. Ze is daar zowel kritische als voorzichtig optimistisch over. Maar ze rekent dan wel sterk op de onverminderde inzet van vele kritische groepen, die de keuzen voor onderzoeksmethoden en onderzoeksobjecten moeten helpen verschuiven in de richting van mens, natuur en milieuvriendelijker landbouw wereldwijd.

In het hoofdstuk 'Nieuwe spijswetten' vraagt Fresco zich af hoe ondervoeding aan de

Sterren- en Planetenkalender 2007

Aan Liesbeth Bisterbosch, die jaarlijks het initiatief voor deze kalenderuitgave onderneemt, hebben we de vraag gesteld welke opmerkelijke waarnemingen aan de sterrenhemel in 2007 kunnen worden gedaan. De kalender helpt deze te onthouden en te ontdekken waar ze zich aan de hemel voordoen. Maar ook op de website staan maandelijks de actualiteiten vermeld en wordt datgene wat aan de hemel bijzonder is zichtbaar gemaakt. Hieronder een paar spannende momenten.

"Venus en Saturnus: Venus is heel mooi aan de avondhemel, eind juni, terwijl ze dichtbij Saturnus staat. Ook als Venus heel mooi is aan de ochtendhemel, eind oktober, staat Saturnus weer bij haar.

Maan en Saturnus: Elke maand komt de Maan heel dicht bij de planeet Saturnus en de ster Regulus (het hart van de Leeuw) te staan. Dan is Saturnus gedurende ruim een uur niet aan de hemel te zien.

Maan en Mars: Aan het eind van het jaar vóór de kerstnacht is er ook een bijzonder moment. In de nacht van 23 op 24 december staan de volle Maan en Mars, die in oppositie met de Zon is, extreem hoog aan de hemel. Geen van de andere planeten kan dit. Zoiets unieks kan alleen Mars."

De kalender is nu te koop in boekhandels en natuurvoedingswinkels

Een uitgave van Stichting 'Een Klaar Zicht'
ISBN 90-6720-407-2; Verkoopprijs: € 16,00

Overige gegevens op website: www.liesbethbisterbosch.org ■

arme kant en vetzuchtige hart-kwalen aan de rijke kant van de wereld, onze gezamenlijke aarde, te begrijpen en aan te pakken zijn. Net als in de vorige hoofdstukken toont zij zich zeer belezen en vertrouwd met verschillende benaderingen, bijvoorbeeld van meer politieke of meer industriële aard, technologisch of sociaal cultureel. Zij opent met een citaat van Gandhi: 'Aan de miljoenen die geen twee maaltijden per dag hebben, kan God alleen verschijnen als brood'. Centraal in dit hoofdstuk zie ik de kunst om als individu voor jezelf uit te leren maken welk voedsel je wanneer en in welke hoeveelheden nodig hebt om je 'duurzaam' te kunnen blijven ontwikkelen. Fresco wijst erop dat we in het algemeen erg respectloos met ons voedsel omgaan en veel te veel weggooiden (bijvoorbeeld circa vijfhonderd euro per Engels huishouden per jaar). Maar ze kritiseert ook het bedrijfsleven dat met patenten op intellectueel eigendom het voedsel in arme landen noodloos duur maakt.

In het laatste hoofdstuk 'Betrokken op afstand' roept zij op tot kritisch bewustzijn ten aanzien van de ontwikkelingen in de wetenschap. Ze zegt dan: 'Mijn bezorgdheid over de

onafhankelijkheid van wetenschap groeit, omdat ik zie hoe wetenschap wordt ingezet in politieke en economische machtsverhoudingen. En hoe makkelijk beleid kan stoelen op halfbegrepen, bewust gemanipuleerde of fout geciteerde wetenschap.'

Al met al een aanrader om thuis te lezen, om in de politiek mee te zwaaien en om vormen van samenwerking aan te gaan met lichtgezinde schaduwendenkende en aardebewuste lichtzoekers. ■

Nieuwe Spijswetten
Louise O. Fresco
Uitgeverij Bert Bakker, 2006
ISBN 90 351 30049
160 pagina's
Prijs: € 15,00

www.biokennis.nl **Alle BioKennis op één plaats**

Vanaf 20 september is de site www.biokennis.nl in de lucht. Met deze site spelen Wageningen Universiteit & Researchcentrum en het Louis Bolk Instituut in op de vraag van het bedrijfsleven om één centrale vindplaats van kennis. Het gaat om kennis uit lopend en afgerond onderzoek op het terrein van biologische landbouw en voeding, die van belang is voor bedrijven die actief zijn met het ontwikkelen en vermarkten van biologische producten. De site biedt hen de mogelijkheid om snel overzicht te krijgen, op de hoogte te raken van nieuwe kennis en ervaringen van anderen te vernemen. ■

Stichting Zaadgoed zoekt vrijwilliger

Stichting Zaadgoed stimuleert zaadveredeling voor en door biologische telers. Wij zijn op zoek naar een enthousiaste vrijwilliger voor administratieve en/of promotie activiteiten. Heb je één a twee dagen per maand tijd en woon je in of nabij Utrecht, dan is dit misschien iets voor jou. We zoeken in de eerste plaats iemand voor het bijhouden van ons donateurbestand, maar ook achter een stand staan op festivals en boerenmarkten en het schrijven van stukjes voor de nieuwsbrief behoort tot de mogelijkheden. Heb je affiniteit met de biologische landbouw en lijkt het je leuk om een bijdrage te leveren

Oogappels van Demeter

Het boekje "Demeter smaakt hemels" is opnieuw uitgegeven met als titel: "Oogappels van Demeter". Met veel informatie over biologisch-dynamische landbouw, voeding en gezondheid, met recepten en adressen. Het boekje is te verkrijgen in de natuurvoedingswinkel.

